

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Rapport

Tap og mislighold i banker

Per 31.12.2021

Innhold

1. HOVEDINNTRYKK	3
2. UTVIKLING I NORSKE BANKER	5
2.1 Brutto utlån.....	5
2.2 Tapsavsetninger	6
2.3 Misligholdte utlån.....	8
2.4 Tapsavsetninger på misligholdte utlån.....	10
2.5 Betalingslettelser	11
2.6 Resultatførte utlånstap	13
VEDLEGG	15

1. Hovedinntrykk

I løpet av 2021 var det en forbedring i flere indikatorer for kredittkvalitet i de norske bankene. Andelen av bankenes utlån med økt kredittrisiko (dvs. utlån i trinn 2 og 3 iht. IFRS 9, se boks nedenfor) gikk ned i løpet av året. Bankene reduserte tapsavsetningene på utlån i alle tre IFRS 9-trinn, og andelen av utlånsvolumet som var misligholdt, sank. Porteføljesalg i forbrukslånsbanker samt konstatering av tap og tilbakeføring av tapsavsetninger i gruppen store banker kan forklare store deler av denne utviklingen. Omfanget av betalingslettelser har samlet sett økt noe det siste året, primært til bankenes bedriftskunder. De resultatførte utlånstapene utgjorde 0,1 prosent av utlånsvolumet i 2021, ned fra 0,5 prosent året før.

Det er betydelig usikkerhet om den videre økonomiske utviklingen, ikke minst som følge av krigen i Ukraina. Krigen vil trolig ikke ha noen vesentlig direkte innvirkning på kredittkvaliteten i norske banker, blant annet grunnet begrensede direkte eksponeringer mot russiske og ukrainske motparter. Flere av bankenes kunder har virksomhet som er avhengig av råvarer, kunder eller tjenester fra disse områdene og/eller kan få utfordringer med oppgjør som følge av sanksjoner, men de største bankene gir uttrykk for at også denne indirekte eksponeringen er av begrenset omfang. Krigen har imidlertid medført ytterligere inflasjonspress, sterk økning i råvarepriser, økt volatilitet i finansmarkedene og risiko for lavere vekst i økonomien fremover, noe som vil kunne påvirke norske banker og deres utlånskunder. Den økte usikkerheten kan gjøre det utfordrende for bankene å vurdere kredittrisikoen i tiden fremover.

Definisjoner

Brutto utlån

Balanseførte utlån til kunder før tapsavsetninger, som inngår i regnskapslinjen "Utlån til og fordringer på kunder" i foretakenes balanseoppstilling. Utlån overført til deleide OMF-foretak er ikke inkludert siden bankene ikke rapporterer tap og mislighold på disse.

Utlån med økt kredittrisiko

Brutto utlån til kunder klassifisert i trinn 2 og 3 etter IFRS 9. Utlån med vesentlig økt kredittrisiko skal plasseres i trinn 2, mens trinn 3 skal benyttes når kredittrisikoen har økt så mye at lånet anses kredittforringet.¹

Tapsavsetninger

Tapsavsetninger på utlån til kunder, som inngår i og reduserer regnskapslinjen "Utlån til og fordringer på kunder" i foretakenes balanseoppstilling. Rapporten analyserer tapsavsetninger på utlån i respektive IFRS 9-trinn både nominelt og som andel av utlånsvolumet i hvert trinn.

Misligholdte utlån

Ifølge artikkel 178 i kapitalkravsregelverket (CRR) skal et utlån regnes som misligholdt dersom et betalingskrav har forfalt med mer enn 90 dager og beløpet ikke er uvesentlig ("betalingsmislighold"), eller dersom det er lite sannsynlig at motparten vil være i stand til å innfri forpliktelsene sine ("andre misligholdte utlån")². Forordningen er gjort gjeldende i Norge gjennom § 2 i forskrift om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD IV (CRR/CRD IV-forskriften). Den europeiske banktilsynsmyndigheten (EBA) har publisert retningslinjer (GL-2016-07) for hvordan bankene skal identifisere mislighold, som norske banker og kredittforetak er forventet å etterleve. I rundskriv 4/2020 *Identifisering av misleghaldne engasjement* viser Finanstilsynet til EBAs retningslinjer.

Resultatførte utlånstap

De resultatførte utlånstapene består av konstaterte tap fratrasket inngang på tidligere konstaterte tap og endring i tapsavsetninger fra forrige periode. Rapporten analyserer resultatførte tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier som andel av brutto utlån til kunder. Tap på rentebærende verdipapirer er ikke inkludert i indikatoren. Rapporten baserer seg hovedsakelig på tall fra ORBOF³, der resultatførte tap ikke rapporteres sektorfordelt.

¹ Se vedlegg 1 for nærmere beskrivelse av klassifisering av utlån etter IFRS 9.

² Jf. kriteriene angitt av CRR art 178(3). Kriteriene er ytterligere presisert i EBAs Guideline on the application of the definition of default under Article 178 of Regulation (EU) No 575/2013 ([EBA/GL/2016/07](#)).

³ Se vedlegg 2 for nærmere beskrivelse av datagrunnlaget.

2. Utvikling i norske banker

2.1 Brutto utlån

Svakere utlånsvekst i 2021

- Bankenes⁴ utlån til personmarkedet⁵ økte med 4,9 prosent i 2021, mot 5,1 prosent i 2020. Utlånsveksten har det siste året blitt redusert for gruppen⁶ av store banker, blant annet grunnet at Sparebank 1 Helgeland kjøpte Sparebank 1 Nord-Norges virksomhet på Helgeland i fjerde kvartal 2021. Dette bidro til at veksten i personmarkedet for gruppen av mellomstore banker var høyere ved utgangen av 2021 enn ett år tidligere, til tross for en nedgang i forbrukslån siste år.
- Veksten i bankenes utlån til bedriftskunder sank betydelig etter pandemiutbruddet, men har tatt seg noe opp de siste tre kvartalene. Tolv månedersveksten var likevel lavere ved utgangen av 2021 enn ett år før samlet og for gruppene av mellomstore og store banker.

Tabell 2.1 Utlånsvolum og utlånsvekst. Personmarkedet

		31.12.2020	31.03.2021	30.06.2021	30.09.2021	31.12.2021
Store banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	1393	1402	1435	1453	1457
	Kvartalsvekst (prosent)	1,1	0,7	2,3	1,2	0,3
	Tolv månedersvekst (prosent)	5,5	5,0	6,1	5,4	4,6
Mellomstore banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	727	729	745	753	762
	Kvartalsvekst (prosent)	0,9	0,3	2,2	1,1	1,1
	Tolv månedersvekst (prosent)	4,7	2,8	4,7	4,5	4,8
Mindre banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	160	161	166	168	173
	Kvartalsvekst (prosent)	1,1	0,8	3,1	1,2	2,7
	Tolv månedersvekst (prosent)	3,3	3,7	7,0	6,3	8,0
Alle banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	2279	2292	2346	2374	2391
	Kvartalsvekst (prosent)	1,0	0,5	2,4	1,2	0,7
	Tolv månedersvekst (prosent)	5,1	4,2	5,7	5,2	4,9

Kilde: Finanstilsynet

Tabell 2.2 Utlånsvolum og utlånsvekst. Bedriftsmarkedet

		31.12.2020	31.03.2021	30.06.2021	30.09.2021	31.12.2021
Store banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	942	937	947	948	968
	Kvartalsvekst (prosent)	-0,8	-0,5	1,1	0,0	2,2
	Tolv månedersvekst (prosent)	3,6	-1,9	0,1	-0,2	2,8
Mellomstore banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	241	245	249	250	254
	Kvartalsvekst (prosent)	2,8	1,3	1,8	0,3	1,8
	Tolv månedersvekst (prosent)	9,7	7,4	7,6	6,4	5,3
Mindre banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	54	55	56	58	59
	Kvartalsvekst (prosent)	0,1	1,0	3,1	2,1	3,4
	Tolv månedersvekst (prosent)	4,4	1,7	3,8	6,4	9,9
Alle banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	1237	1236	1253	1255	1282
	Kvartalsvekst (prosent)	-0,1	-0,1	1,3	0,2	2,2
	Tolv månedersvekst (prosent)	4,8	0,0	1,7	1,3	3,6

Kilde: Finanstilsynet

⁴ Inkludert heleide kreditt- og finansieringsforetak, se vedlegg 2 for nærmere detaljer.

⁵ Tall for personmarkedet og bedriftsmarkedet i denne rapporten inkluderer utlån i utlandet, se vedlegg 3 for nærmere detaljer.

⁶ Store banker: DNB Bank og de 6 store regionsparebankene (Sparebank 1 Nord-Norge, Sparebank 1 SMN, Sparebank 1 SR-Bank, Sparebank 1 Østlandet, Sparebanken Sør og Sparebanken Vest), Mellomstore: Øvrige norske banker med en forvaltningskapital større enn 10 mrd. kroner, Mindre: Norske banker med forvaltningskapital mindre enn 10 mrd. kroner.

Informasjon om rapportert utlånsvolum fordelt på IFRS 9-trinn

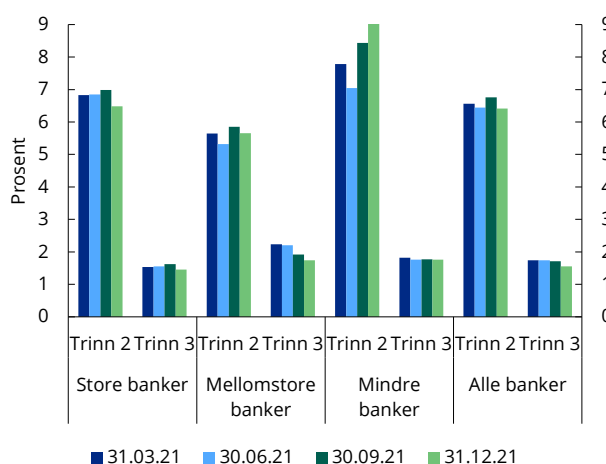
Fra og med første kvartal 2021 ble det innført ny kvartalsvis rapportering av brutto utlån fordelt på de tre IFRS 9-trinnene. Rapporteringen er obligatorisk for banker, kredittforetak og finansieringsforetak.

Det har blitt avdekket enkelte feil i de opprinnelig innsendte tallene fra første til fjerde kvartal 2021, og rapporteringene har blitt korrigert. Det kan imidlertid ikke utelukkes at innrapporterte tall fra enkelte foretak inneholder ytterligere feil som følge av at dette fremdeles er en relativt ny rapportering. Det tas derfor forbehold om at tallene for første til fjerde kvartal 2021 kan bli endret.

Redusert andel utlån med økt kredittrisiko mot slutten av 2021

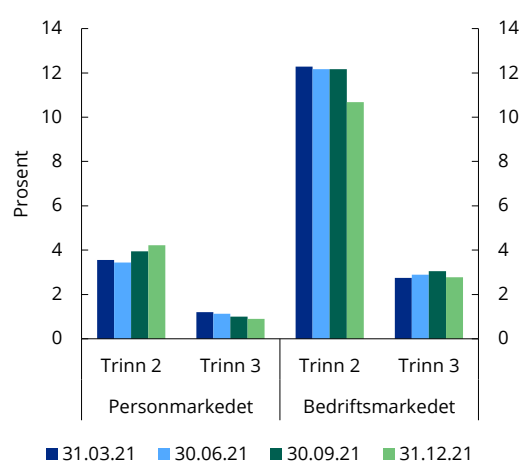
- Andelen utlån med økt kredittrisiko (dvs. utlån i trinn 2 og 3) var 8,0 prosent for bankene samlet ved utgangen av 2021, noe lavere enn i de tre foregående kvartalene.
- Andelen utlån i trinn 2, dvs. utlån med vesentlig økt kredittrisiko hvor det ikke har vært en tapshendelse, ble redusert i gruppen store banker i fjerde kvartal 2021, se figur 2.1. Dette skyldes hovedsakelig nedbetaling av lån og migrering til trinn 1 som følge av forbedret kredittkvalitet. Som følge av tilpasninger i risikoklassifiseringsmodellen som benyttes for personkunder i mange av de mindre bankene, økte andelen utlån i trinn 2 markert i denne gruppen i andre halvår 2021.
- Andelen utlån i trinn 3, dvs. kredittforringede utlån, ble redusert i samtlige bankgrupper i fjerde kvartal 2021. I gruppen av store banker skyldes nedgangen blant annet konstatering av tap. I gruppen av mellomstore banker skyldes utviklingen hovedsakelig salg av misligholdte utlånsporteføljer.
- Andelen utlån med økt kredittrisiko i personmarkedet økte svakt i fjerde kvartal 2021 for bankene samlet, se figur 2.2. I bedriftsmarkedet ble andelen noe redusert fra forrige kvartal.

Figur 2.1 Andel utlån med økt kredittrisiko.
Fordelt på bankgrupper

Kilde: Finanstilsynet

Figur 2.2 Andel utlån med økt kredittrisiko.
Fordelt på kundegrupper

Kilde: Finanstilsynet

2.2 Tapsavsetninger

Det er utfordrende å anslå forventede tap på utlån, særlig i situasjoner med stor usikkerhet om fremtidig utvikling. Bankenes anslag skal være forventningsrette og bygge på scenarioer som reflekterer beste anslag på den framtidige makroøkonomiske utviklingen basert på eksternt tilgjengelig informasjon. Kraftige

myndighetstiltak har bidratt til å begrense de negative utslagene av pandemien for personkunder og bedrifter. Det er imidlertid betydelig usikkerhet om den videre økonomiske utviklingen, blant annet som følge av økt inflasjonspress og krigen i Ukraina. Norske banker har i likhet med de fleste andre europeiske banker svært begrensede direkte eksponeringer mot russiske og ukrainske motparter. De vil likevel påvirkes av den pågående konflikten som følge av økt volatilitet i finansmarkedene, utslag i eksponerte næringer og risiko for lavere vekst og økt inflasjon i økonomien. Den økte usikkerheten vil gjøre det utfordrende for bankene å vurdere kredittrisikoen i tiden fremover.

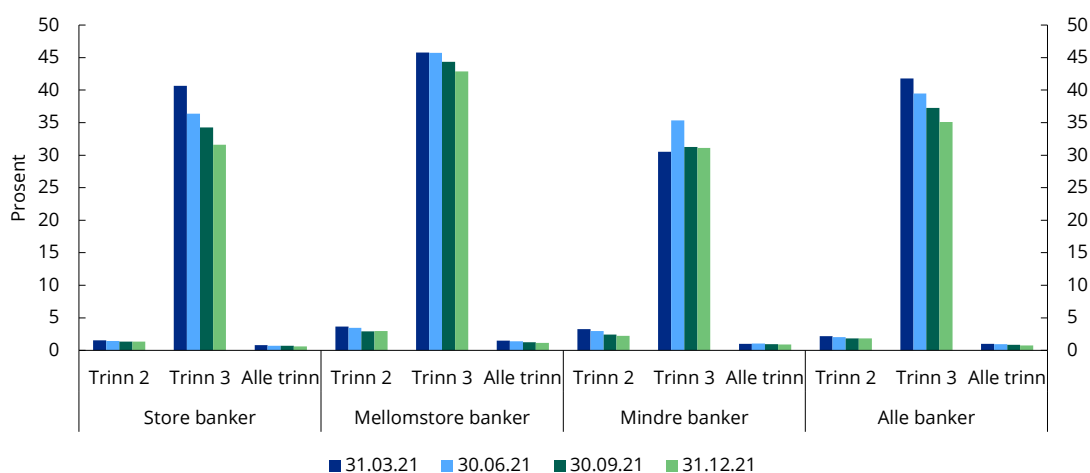
Ytterligere nedgang i bankenes samlede tapsavsetninger

- De samlede tapsavsetningene i norske banker sank ytterligere i fjerde kvartal 2021, og var ved utgangen av kvartalet 19,0 prosent lavere enn ett år tidligere. Nedgangen skyldes i stor grad tilbakeføringer av tidligere tapsavsetninger og konstatering av tap i gruppen av store banker, men også de to øvrige bankgruppene har redusert tapsavsetningene det siste året.
- Bankenes samlede tapsavsetninger som andel av utlånsvolumet (avsetningsgrad) sank marginalt mot slutten av 2021, og var 0,8 prosent ved utgangen av året.

Reduksjon i tapsavsetningene i samtlige IFRS 9-trinn siste år

- I trinn 3 var bankenes samlede tapsavsetninger 19,1 prosent lavere ved utgangen av 2021 enn ett år tidligere, hovedsakelig grunnet en nedgang i gruppen av store banker. Porteføljesalg i gruppen av mellomstore banker bidro også til den samlede nedgangen i trinn 3-avsetninger det siste året. Avsetningsgraden i trinn 3 har blitt gradvis redusert i 2021, se figur 2.3.
- Bankenes tapsavsetninger i trinn 2 var 21,7 prosent lavere per 31. desember 2021 enn ett år før, og samtlige bankgrupper har redusert trinn 2-avsetningene i denne perioden. Avsetningsgraden i trinn 2 var stabil i fjerde kvartal 2021 etter å ha gått noe ned de to foregående kvartalene.
- I trinn 1 har bankenes tapsavsetninger blitt redusert med 15,4 prosent siste år. Tapsavsetningene i både trinn 1 og 2 er betydelig lavere enn i trinn 3, og de prosentvise endringene fra en periode til en annen kan derfor svinge mer. Trinn 1 består av utlån hvor kredittrisikoen ikke anses økt, og har svært lav avsetningsgrad.

Figur 2.3 Avsetningsgrad for utlån i IFRS 9-trinn⁷. Fordelt på bankgrupper

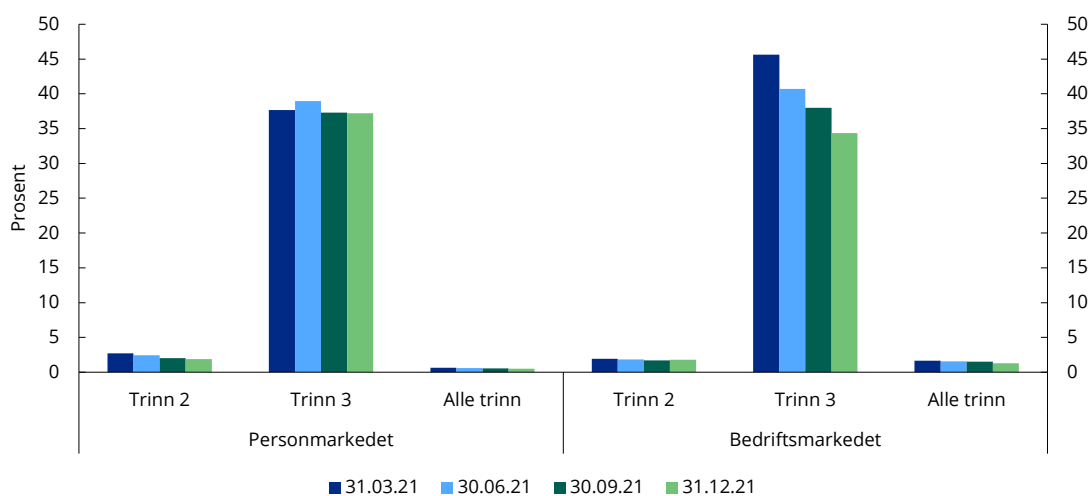
Kilde: Finanstilsynet

⁷ Kun utlån som vurderes i IFRS 9-trinn er inkludert i figuren. Avsetningsgraden i trinn 1 er svært lav i samtlige bankgrupper, og vises derfor ikke. Videre betyr avsetningsgrad for "Alle trinn" at tapsavsetninger i IFRS 9-trinn 1 til 3 ses i forhold til summen av utlånsvolumet i alle tre trinn. Ovennevnte gjelder også for figur 2.4.

Marginal nedgang i avsetningsgrad både i PM og BM

- Bankenes samlede tapsavsetninger på utlån til personmarkedet var 18,4 prosent lavere ved utgangen av 2021 enn ett år tidligere. Mesteparten av reduksjonen skyldes lavere tapsavsetninger i trinn 3 i gruppen av mellomstore banker, tilknyttet salg av misligholdte utlånsporteføljer i andre halvår.
- For utlån til bedriftskunder ble bankenes tapsavsetninger redusert med 19,4 prosent det siste året, hovedsakelig grunnet tilbakeføringer og konstatering av tap i gruppen av store banker.
- Bankene har redusert avsetningsgraden svakt både for utlån til personkunder og bedriftskunder i 2021, se figur 2.4.

Figur 2.4 Avsetningsgrad for utlån i IFRS 9-trinn. Fordelt på kundegrupper

Kilde: Finanstilsynet

2.3 Misligholdte utlån

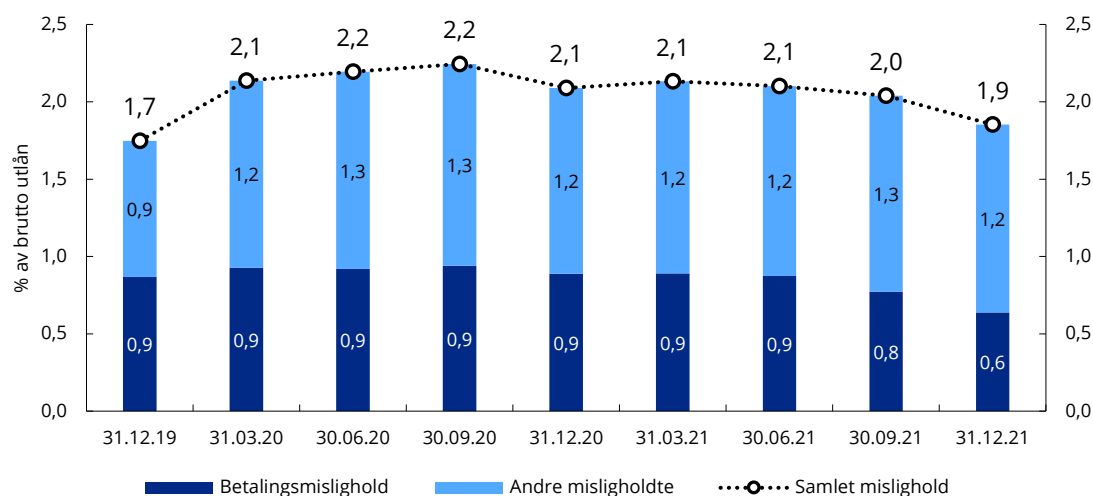
Markert reduksjon i bankenes samlede krav forfalt med mer enn 90 dager

- Per 31. desember 2021 var volumet av misligholdte utlån 7,7 prosent lavere enn ett år før. Utviklingen skyldes hovedsakelig en markert nedgangen i volumet av betalingsmislighold (krav forfalt med mer enn 90 dager) i et fåtall banker. For bankene samlet ble betalingsmisligholdet redusert med 25,2 prosent i løpet av 2021, og samtlige bankgrupper har hatt en nedgang i volumet.
- Volumet av andre misligholdte utlån (lån hvor det er lite sannsynlig at låntaker vil være i stand til å innfri sine forpliktelser) økte noe for bankene samlet i 2021. Gruppen av mindre banker hadde imidlertid en relativt stor nedgang.⁸
- Misligholdsandelen (misligholdte utlån i prosent av brutto utlån) har sunket svakt for bankene samlet i 2021, til 1,9 prosent ved utgangen av året, se figur 2.5. Utviklingen kan indikere en svak forbedring av kredittkvaliteten i bankenes utlånsporteføljer i denne perioden, men nivået er fremdeles noe høyere enn før pandemien.

⁸ Det var en relativt stor nedgang i andre misligholdte utlån i gruppen av mindre banker i første kvartal 2021, som hovedsakelig skyldes at en del engasjementer som ikke klassifiserte til misligholdstatus ble rapportert som misligholdte i 2020. Feilen ble rettet i rapporteringen for første kvartal 2021, mens tall for tidligere kvartal ikke er rettet.

- Ved utgangen av 2021 utgjorde andre misligholdte utlån 66 prosent av samlet misligholdt volum, som er en økning på 8 prosentpoeng sammenlignet med ett år før.

Figur 2.5 Misligholdte utlån, fordelt på betalingsmislighold og andre misligholdte

Kilde: Finanstilsynet

Misligholdte utlån til PM redusert etter porteføljesalg

- Volumet av misligholdte utlån⁹ til bankenes personkunder ble redusert med 22,5 prosent i 2021, hovedsakelig grunnet porteføljesalgene i forbrukslånsbanker i andre halvår. Den samlede nedgangen i personmarkedet det siste året ble dempet av at flere banker hadde en betydelig økning i andre misligholdte utlån i første kvartal 2021.¹⁰
- Misligholdsandelen i personmarkedet har sunket noe det siste året, se tabell 2.3.
- I bedriftsmarkedet har det misligholdte utlånsvolumet variert noe det siste året, og var 1,2 prosent høyere ved utgangen av 2021 enn ett år tidligere. Betalingsmisligholdet ble redusert i samtlige bankgrupper, mens andre misligholdte utlån til bedrifter økte i gruppene av mellomstore og store banker. Misligholdsandelen i bedriftsmarkedet var ved utgangen av 2021 marginalt lavere enn ett år tidligere.

Tabell 2.3 Misligholdsandel¹¹, fordelt på kunde- og bankgrupper

	31.12.2019	31.03.2020	30.06.2020	30.09.2020	31.12.2020	31.03.2021	30.06.2021	30.09.2021	31.12.2021
Personmarkedet									
Store banker	0,42	0,41	0,38	0,37	0,34	0,46	0,39	0,40	0,36
Mellomstore banker	2,46	2,87	2,82	2,89	2,92	2,83	2,79	2,37	2,07
Mindre banker	2,07	2,41	2,37	2,54	2,67	1,72	1,57	1,37	1,35
Alle banker	1,19	1,34	1,30	1,33	1,32	1,30	1,24	1,10	0,98
Bedriftsmarkedet									
Store banker	3,05	3,99	4,26	4,41	3,89	4,11	4,23	4,33	3,88
Mellomstore banker	2,23	2,30	2,41	2,48	2,36	2,47	2,37	2,37	2,43
Mindre banker	3,21	4,63	4,90	4,91	4,98	3,20	3,05	3,06	3,11
Alle banker	2,90	3,70	3,94	4,07	3,64	3,75	3,81	3,88	3,56

Kilde: Finanstilsynet

⁹ Betalingsmislighold og andre misligholdte utlån.

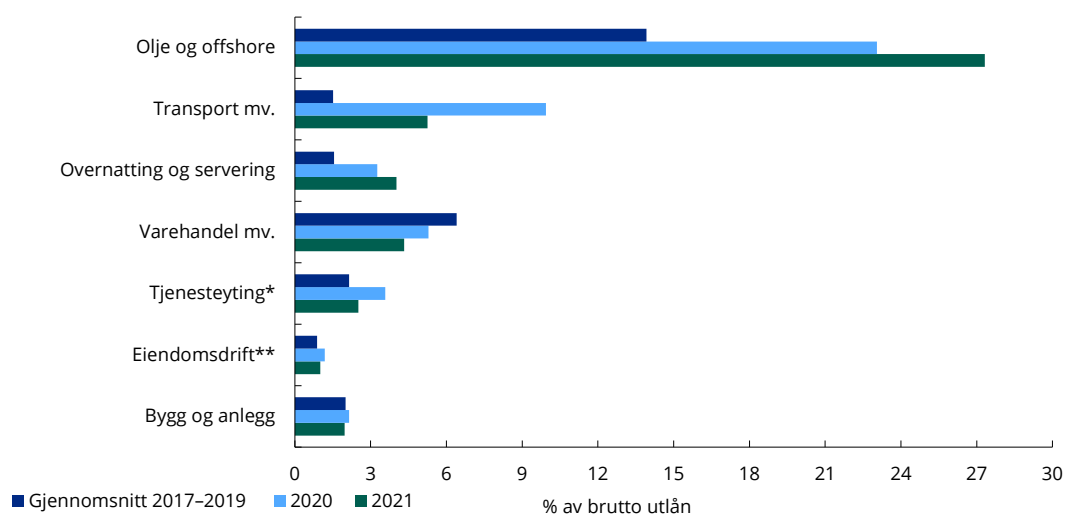
¹⁰ Volumet av andre misligholdte utlån økte markert i flere banker i første kvartal 2021, som har sammenheng med at siste frist for etterlevelse av EBA's retningslinjer (GL-2016-07) for identifisering av mislighold var 1. januar 2021. Retningslinjene spesifiserer blant annet at misligholdte utlån skal gis en karantenetid på minimum 3 måneder før de kan friskmeldes.

¹¹ Samlet for betalingsmislighold og andre misligholdte utlån

Økt misligholdsandel i enkelte næringer

- I overkant av 27 prosent av bankenes utlån til olje- og offshorerelaterte næringer var misligholdt ved utgangen av 2021, noe høyere enn ett år før, se figur 2.6. I denne perioden ble bankenes utlån til disse næringene redusert, blant annet grunnet konstatering av tap på enkelte større kunder.
- Næringen overnatting og servering ble hardt rammet av covid-19-relaterte smitteverntiltak, og en større andel av bankenes utlån til denne næringen var misligholdt per 31. desember 2021 enn ett år tidligere.
- Andre pandemiutsatte næringer, som transport, varehandel og tjenesteyting, viste tegn til forbedret kredittkvalitet i 2021.

Figur 2.6 Misligholdte utlån i enkelt næringer

Kilde: Finanstilsynet

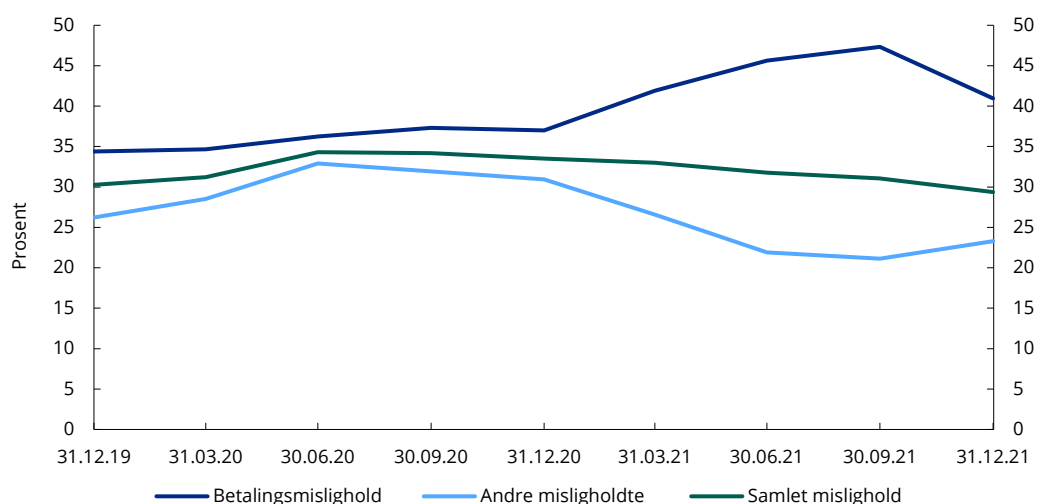
*Faglig, finansiell og forretningsmessig tjenesteyting. ** Omsetning og drift av fast eiendom

2.4 Tapsavsetninger på misligholdte utlån

Bankene forventer lavere tap på misligholdte utlån

- Fra utgangen av 2020 til utgangen av 2021 ble bankenes tapsavsetninger på misligholdte utlån redusert med 19,0 prosent. Nedgangen har sammenheng med det reduserte volumet av misligholdte utlån.
- Avsetningsgraden på betalingsmislighold økte gradvis de første tre kvartalene av 2021, men ble markert redusert i fjerde kvartal etter konstatering av tap i gruppen av store banker og porteføljesalg i forbrukslånsbanker, se figur 2.7. Samlet forventet bankene likevel noe høyere tap på utlån som er forfalt med mer enn 90 dager ved utgangen av 2021 enn ett år før. Avsetningsgraden på andre misligholdte utlån er redusert siste år, hovedsakelig grunnet reduserte tapsavsetninger i gruppen av store banker. Avsetningsgraden på samlet misligholdt utlånsvolum har sunket svakt det siste året.

Figur 2.7 Avsetningsgrad på misligholdte utlån

Kilde: Finanstilsynet

Stabil avsetningsgrad for misligholdte utlån til PM, nedgang for BM

- Avsetningsgraden for bankenes misligholdte utlån til personkunder har vært relativt stabil det siste året, se tabell 2.4. Avsetningsgraden er vesentlig høyere i gruppen av mellomstore banker enn i gruppene av mindre og mellomstore banker. Dette kommer av at de fleste forbrukslånsbankene ligger i denne gruppen, og disse bankene forventer større tap på sine misligholdte utlånsporteføljer enn tradisjonelle banker.
- Samlet sett har bankene gradvis redusert avsetningsgraden for sine misligholdte utlån til bedriftskunder i løpet av 2021. Nivået var ved utgangen av året noe lavere enn før pandemiutbruddet.

Tabell 2.4 Avsetningsgrad på misligholdte utlån¹², fordelt på kunde- og bankgrupper

	31.12.2019	31.03.2020	30.06.2020	30.09.2020	31.12.2020	31.03.2021	30.06.2021	30.09.2021	31.12.2021
Personmarkedet									
Store banker	16,2	18,2	11,1	14,6	14,3	11,1	10,4	9,2	11,1
Mellomstore banker	34,4	36,4	39,0	39,9	38,0	40,6	40,5	41,3	41,1
Mindre banker	21,0	20,0	20,6	23,3	20,9	25,3	24,9	27,5	26,8
Alle banker	28,8	31,0	31,7	33,3	31,9	32,8	33,2	32,9	32,9
Bedriftsmarkedet									
Store banker	33,1	33,1	38,3	36,7	37,7	35,3	32,8	31,9	29,1
Mellomstore banker	27,0	26,9	28,4	28,1	22,7	22,8	22,5	23,2	21,4
Mindre banker	21,6	18,6	19,0	18,5	18,1	27,0	27,2	25,2	24,2
Alle banker	31,7	31,6	36,1	34,7	34,6	33,4	31,3	30,6	27,9

Kilde: Finanstilsynet

2.5 Betalingslettelser

Omfanget av betalingslettelser noe opp siste år

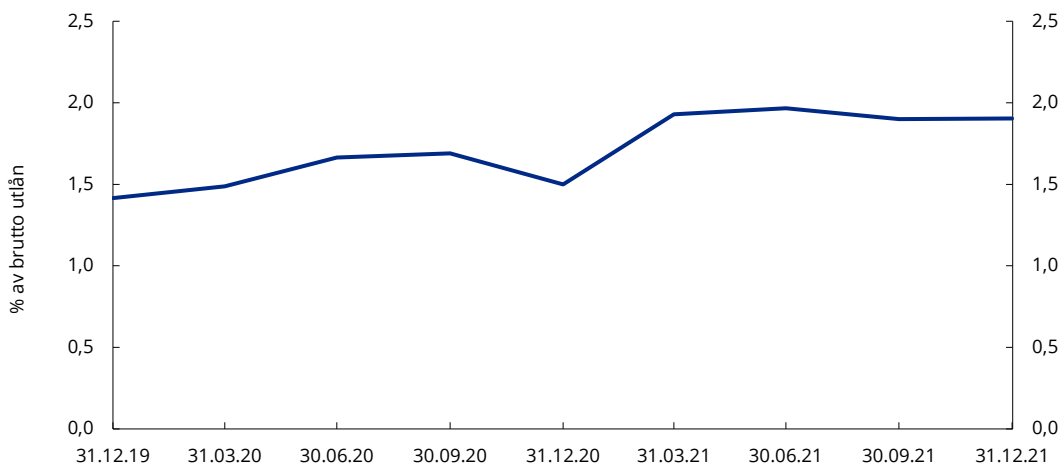
- Andelen utlån merket med betalingslettelser¹³ (forbearance) var stabil i fjerde kvartal 2021, men har økt noe det siste året, se figur 2.8.

¹² Samlet for betalingsmislighold og andre misligholdte utlån

¹³ Utlån med betalingslettelser (med og uten tapsavsetninger) i prosent av brutto utlån

- Bankene innvilget omfattende rente- og avdragsutsettelse til lånekunder etter utbruddet av koronapandemien, men majoriteten av utsettelsene som ble gitt i forbindelse med covid-19 har ikke blitt merket som betalingslettelse, jf. boks nedenfor. Økningen i reelle lettelse er derfor høyere enn det som vises i figuren under, der kun utlån merket med lettelse vises. Etter hvert som pandemi-relaterte lettelse utløper, er det rimelig å anta at volumet av reelle lettelse vil synke i tiden fremover.

Figur 2.8 Utlån med betalingslettelse (forbearance)

Kilde: Finanstilsynet

Identifisering av mislighold og lettelse i lys av covid-19

I en rekke land ble det i tilknytning til covid-19 innført generelle ordninger for avdragsfrihet i form av såkalte moratorier. I Norge er det ikke innført slike moratorier, men bankene har innvilget omfattende rente- og avdragsutsettelse til lånekunder. Hovedregelen er at endringer i avbetalingsplanen for å avhjelpe finansielle problemer hos skyldneren skal anses som betalingslettelse. I mars 2020 uttalte EBA¹⁴ at endringer av betalingsplanen, inkludert utsettelse av renter og avdrag, for kredittverdige kunder som er rammet av en kortvarig likviditetsmangel som følge av koronapandemien, ikke nødvendigvis må føre til klassifisering som mislighold eller lettelse (forbearance). Finanstilsynets kartlegging av utlånsporteføljen til et utvalg av de større bankene kan tyde på at de fleste rente- og avdragsutsettelse gitt i forbindelse med covid-19, ikke er registrert som betalingslettelse, slik at den faktiske økningen i engasjementer med betalingslettelse er større enn figur 2.8 antyder.

Stabilt omfang av utlån med betalingslettelse i PM, økning i BM

- Andelen utlån merket med betalingslettelse i personmarkedet holdt seg relativt lav gjennom pandemien, se tabell 2.5. I 2021 har nivået ligget stabilt rundt 0,5 prosent av utlånsvolumet.
- Flere av de store bankene hadde en relativt stor økning i utlån med betalingslettelse i bedriftsmarkedet i første halvår 2021, og særlig i første kvartal. I andre halvår ble volumet i gruppen av store banker noe redusert. Samlet for alle bankene var 4,6 prosent av utlån til bedrifter registrert med betalingslettelse ved utgangen av 2021, opp 1,1 prosentpoeng siste år.

¹⁴ <https://eba.europa.eu/eba-provides-clarity-banks-consumers-application-prudential-framework-light-covid-19-measures>

Tabell 2.5 Andel utlån med betalingslettelser, fordelt på kunde- og bankgrupper

	31.12.2019	31.03.2020	30.06.2020	30.09.2020	31.12.2020	31.03.2021	30.06.2021	30.09.2021	31.12.2021
Personmarkedet									
Store banker	0,21	0,18	0,16	0,15	0,15	0,17	0,23	0,23	0,35
Mellomstore banker	0,50	0,70	1,55	1,07	0,99	0,94	0,86	0,81	0,73
Mindre banker	0,26	0,54	0,72	0,62	0,68	0,82	0,80	0,73	0,78
Alle banker	0,30	0,37	0,65	0,48	0,46	0,46	0,47	0,45	0,50
Bedriftsmarkedet									
Store banker	4,33	4,26	4,09	4,68	4,05	5,65	5,87	5,66	5,46
Mellomstore banker	1,18	1,35	2,16	1,84	1,76	1,95	1,80	1,81	1,90
Mindre banker	0,89	1,20	1,69	1,74	2,19	2,89	2,81	2,80	2,76
Alle banker	3,59	3,60	3,62	4,01	3,52	4,79	4,92	4,76	4,63

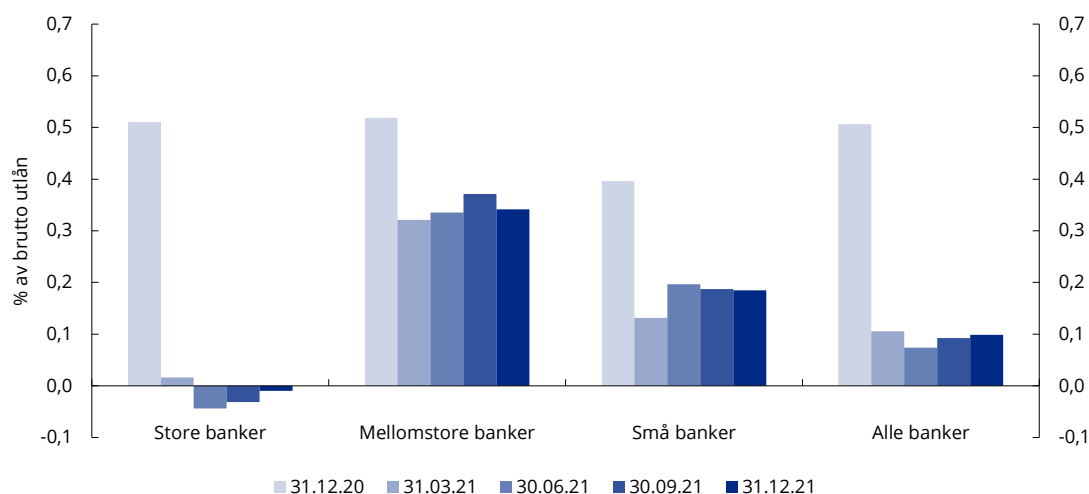
Kilde: Finanstilsynet

2.6 Resultatførte utlånstap

Samlet nedgang i resultatførte tap, drevet av tilbakeføringer i gruppen av store banker

- Norske bankers samlede resultatførte utlånstap (annualisert) utgjorde i underkant av 0,1 prosent av den gjennomsnittlige utlånsmassen i 2021, som er en markert nedgang (0,4 prosentpoeng) fra året før, se figur 2.9. Det er tilbakeføringer av tapsavsetninger, særlig i gruppen av store banker, som forklarer mesteparten av nedgangen.

Figur 2.9 Resultatførte tap (akkumulert og annualisert) på utlån, garantier og ubenyttet kredittramme

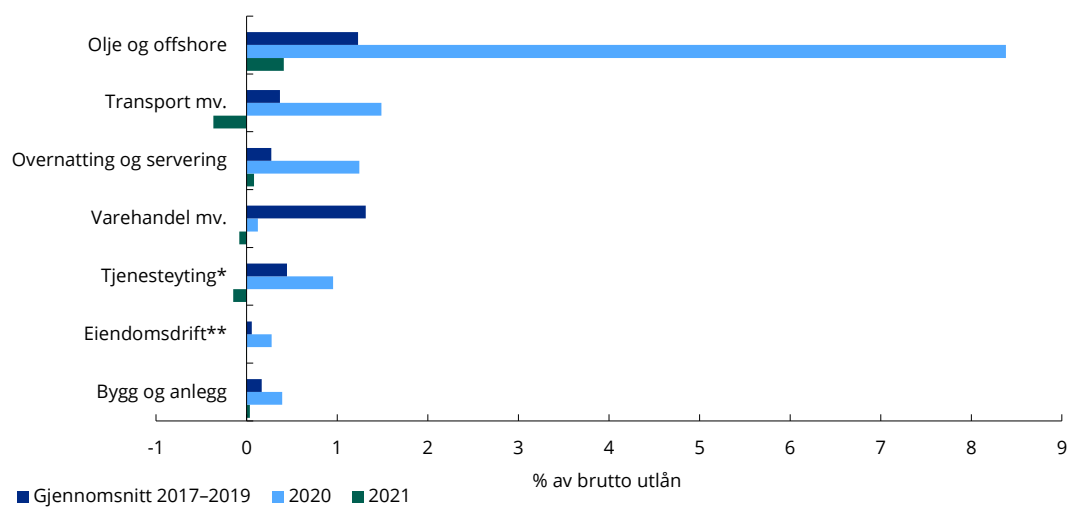

Kilde: Finanstilsynet

Reduserte tap i de fleste næringer

- I 2021 ble utlånstapene markert redusert i flere av næringene som ble hardest rammet av pandemien, slik som overnattings- og serveringsvirksomhet og transport, samt olje- og offshorevirksomhet, se figur 2.10.
- Utlån til næringen eiendomsdrift sto for 41 prosent av bankenes samlede utlån til bedrifter ved utgangen av 2021. Bankenes tap på disse utlånene har vært svært lave de siste årene, men økte noe i 2020. I 2021 hadde bankene marginale netto tilbakeføringer i denne næringen.

Figur 2.10 Tap på utlån til enkelt næringer

Kilde: Finanstilsynet

*Faglig, finansiell og forretningsmessig tjenesteyting. ** Omsetning og drift av fast eiendom

Vedlegg

Vedlegg 1: IFRS 9

En av erfaringene etter den internasjonale finanskrisen var at bankene regnskapsførte for lave tap og at dette ble gjort for sent. Det har i etterkant vært enighet om at bankenes tapsavsetninger bør baseres på *forventet tap* for å synliggjøre kvaliteten på bankenes utlånsportefølje. IFRS 9 erstattet 1. januar 2018 IAS 39 som regnskapsstandard for finansielle instrumenter.¹⁵ Standarden angir rammer for bankenes tapsføring og krever at bankene regnskapsfører forventet tap basert på best tilgjengelige informasjon på rapporteringstidspunktet om historiske, nåværende og fremtidige forhold. Prognoser skal i utgangspunktet baseres på eksternt tilgjengelig informasjon, for eksempel makroøkonomiske prognoser fra Norges Bank, Statistisk sentralbyrå eller andre anerkjente institusjoner. Dersom banken mener at disse prognosene ikke er relevante og velger å legge til grunn egne makroprognoser i framskrivningene, må dette begrunnes og dokumenteres.

Beregningen av forventet tap skal være et resultat av estimerte tap i flere scenarioer, som vektes etter sannsynligheten for at de ulike scenarioene vil inntreffe. I oppgangstider, normale økonomiske tider og moderate nedgangskonjunkturer er utlånstapene som oftest svært lave eller lave, mens tapene kan bli svært høye i en alvorlig nedgangskonjunktur. Det er viktig at bankene i beregningen av forventet tap tar høyde for at det kan være betydelig ikke-linearitet i tapene i et nedgangsscenario sammenliknet med basisscenarioet.

I beregningen av forventet tap etter IFRS 9, skal lånene plasseres i ett av tre trinn. Trinn 1 inneholder lån hvor kredittrisikoen ikke anses økt, og tapsavsetningen beregnes som forventet kredittap over de neste 12 månedene. Lån som har en vesentlig økt kredittrisiko siden førstegangsinnregning, skal klassifiseres i trinn 2. Når kredittrisikoen har økt så mye at lånet anses kredittforringet, skal lånet klassifiseres i trinn 3. Et lån regnes som kredittforringet når en eller flere hendelser som har negativ effekt på estimerte fremtidige kontantstrømmer, har inntruffet. Etter Finanstilsynets vurdering er det rimelig å legge til grunn at kredittforringede lån er det samme som misligholdte lån, jf. Finanstilsynets brev til bankene om forventet kredittap i årsregnskapene for 2020¹⁶. Lån hvor det er innvilget betalingslettelser for å avhjelpe finansielle problemer hos kunden, vil etter IFRS 9 klassifiseres i enten trinn 2 eller trinn 3. I trinn 2 og 3 beregnes tapsavsetningen som forventet kredittap over eiendelens forventede levetid.

Vedlegg 2: Datagrunnlag

Rapporten er hovedsakelig basert på innrapporterte størrelser fra Offentlig regnskapsrapportering for banker og finansieringsforetak (ORBOF). Foretakene rapporterer til ORBOF på ikke-konsolidert nivå. Heleide kreditt- og finansieringsforetak er inkludert i tallene for banker i kapittel 2 i denne rapporten for å få størrelsene på tilnærmet konsolidert nivå. Deler av bankenes samlede utlån er overført til deleide kredittforetak, men siden bankene ikke rapporterer tap på slike utlån, er det valgt å ikke inkludere dette utlånsvolumet i datagrunnlaget.

Figurer og omtale av tap og mislighold i enkelt næringer er basert på bankenes rapportering av spesifikasjon av tap på utlån (KRT-1131). Det benyttes tall på ikke-konsolidert nivå, da konsoliderte størrelser ikke har god

¹⁵ For norske banker som har utstedt børsnoterte instrumenter, har IFRS vært gjeldende fra 1. januar 2018. Øvrige norske banker har vært pålagt å bruke IFRS 9 siden 1. januar 2020.

¹⁶ <https://www.finanstilsynet.no/contentassets/eb5febe11aee436dbade01dd9583751b/forventet-kredittap-i-arsregnskapene-for-2020.pdf>

nok datakvalitet. Ikke-konsoliderte størrelser gir imidlertid et relativt godt bilde av næringsfordelingen, da mesteparten av bankenes utlån til bedrifter ligger i morbankene.

Vedlegg 3: Sektorer

Utenlandske sektorer er markert i grått.

Kunder:

Sektorkode	Sektornavn
8000	Ufordelt sektor
11100	Statens forretningsdrift
11200	Statlig eide aksjeselskaper mv.
11208	" tilknyttede selskaper
15100	Kommunale foretak med ubegrenset ansvar
15200	Kommunalt eide aksjeselskaper mv.
15208	" tilknyttede selskaper
21000	Private aksjeselskaper mv.
21008	" tilknyttede selskaper
21009	" konsernselskaper
23000	Personlige foretak
23008	" tilknyttede selskaper
23009	" konsernselskaper
25000	Private, produsentorienterte organisasjoner uten profittformål
39000	Statlige låneinstitutter mv.
41000	Finansielle holdingsselskaper
41008	" tilknyttede selskaper
41009	" konsernselskaper
43000	Verdipapirfond
45000	Investeringsselskaper og aktive eierfond / PE-fond
45008	" tilknyttede selskaper
45009	" konsernselskaper
49000	Øvrige finansielle foretak unntatt forsikring
49008	" tilknyttede selskaper
49009	" konsernselskaper
55000	Livsforsikringsselskaper mv.
55008	" tilknyttede selskaper
55009	" konsernselskaper
57000	Skadeforsikringsselskaper
57008	" tilknyttede selskaper
57009	" konsernselskaper
61000	Stats- og trygdeforvaltningen
65000	Kommuneforvaltningen
70000	Ideelle organisasjoner
82000	Personlig næringsdrivende
83000	Borettslag o.l.
85000	Lønnstakere, pensjonister, trygdede, studenter o.a.
91000	Utenlandske ikke-finansielle foretak
91008	" tilknyttede selskaper
91009	" konsernselskaper
95000	Utenlandske andre finansielle foretak
95008	" tilknyttede selskaper
95009	" konsernselskaper
96000	Utenlandsk offentlig forvaltning
98000	Utenlandske husholdninger

Personmarkedet:

Sektorkode	Sektornavn
85000	Lønnstakere, pensjonister, trygdede, studenter o.a.
98000	Utenlandske husholdninger

Bedriftsmarkedet:

Sektorkode	Sektornavn
11200	Statlig eide aksjeselskaper mv.
11208	" tilknyttede selskaper
15200	Kommunalt eide aksjeselskaper mv.
15208	" tilknyttede selskaper
21000	Private aksjeselskaper mv.
21008	" tilknyttede selskaper
21009	" konsernselskaper
23000	Personlige foretak
23008	" tilknyttede selskaper
23009	" konsernselskaper
25000	Private, produsentorienterte organisasjoner uten profittformål
70000	Ideelle organisasjoner
82000	Personlig næringsdrivende
83000	Borettslag o.l.
91000	Utenlandske ikke-finansielle foretak
91008	" tilknyttede selskaper
91009	" konsernselskaper

Vedlegg 4: Kodeliste (ORBOF)

Variabel	Rapport	Kode
Brutto utlån	10	3.51
Tapsavsetninger, trinn 1	10	3.56.10
Tapsavsetninger, trinn 2	10	3.56.30
Tapsavsetninger, trinn 3	10	3.56.50
Misligholdte etter 90-dagers definisjonen	12	17.0.41.0.01
Andre misligholdte	12	17.0.41.0.02
Forbearance, med nedskrivning	12	17.0.41.0.04
Forbearance, uten nedskrivning	12	17.0.41.0.05
Tapsavsetninger på misligholdte etter 90-dagers definisjonen	12	17.0.42.0.01
Tapsavsetninger på andre misligholdte	12	17.0.42.0.02
Brutto utlån, trinn 1	12	19.0.1.3.51.10
Brutto utlån, trinn 2	12	19.0.1.3.51.30
Brutto utlån, trinn 3	12	19.0.1.3.51.50
Resultatførte tap på utlån	21	6.66.3.50
Resultatførte tap på ubenyttet utlånsramme	21	6.68.7.86
Resultatførte tap på garantier	21	6.68.7.87

FINANSTILSYNET

Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo

Telefon 22 93 98 00
post@finanstilsynet.no
finanstilsynet.no